

*Föreningen Sveriges
Vattenkraftskommuner och –regioner FSV*

VERKSAMHETSRAPPORT 2019/2020

VERKSAMHETSRAPPORT 2019/2020

Föreningen Sveriges Vattenkraftskommuner bildades vid ett möte i Östersund den 3 juni 1999. Vid årsstämman år 2015 beslutades om ändring av föreningens namn till Föreningen Sveriges Vattenkraftskommuner och –regioner.

Föreningen består av 34 medlemmar. De 33 primärkommunerna hade sammanlagt 468 921 invånare den 31 december år 2019. Antalet invånare i samma kommuner har från den 31 december 2018 minskat med 16. Medlemsregionen har 130517 invånare.

Föreningens syfte är att skapa opinion för att vattenkraftskommunerna och berörda regioner ska få del i det värden vattenkraftproduktionen genererar (naturresursåterbäring). Kommunerna skall därvid tillförsäkras stabila och förutsägbara intäkter.

Föreningen är partipolitiskt neutral och tar inte ställning för eller emot utbyggnad av vattenkraften.

Produktion av el från vattenkraften

Drygt 90% av elproduktionen från vattenkraften kommer från skogslänen.

De senaste åren, 2010-2019, har produktionen av el från vattenkraften uppgått till i genomsnitt cirka 64 TWh/år (=40-45 % av totala elproduktionen).

År 2019 har elproduktionen varit något högre än år 2018 och avrundat uppgått till 164 TWh (158 TWh 2018) varav drygt 39 % eller 64,6 TWh från vattenkraften. Den inhemska förbrukningen har varit marginellt mindre än 2018 eller 138 TWh år 2019 mot 141 TWh år 2018. Nettoexporten har ökat från 17 TWh år 2018 till 26 TWh år 2019.

Vattenkraft	64,6 TWh	39,3 %
Kärnkraft	64,3	39,2 %
Vindkraft	19,9	12,1 %
Övrigt	15,5	9,4 %

Summa producerat 164,3 TWh

Summa inhemsk förbrukning 138 TWh

Nettoexport 26 TWh

Medlemmar

De 34 medlemmarna kommer från länen enligt följande:

Norrbottnen 3
Västerbotten 5
Västernorrland 2

Jämtland 8 (varav en är Region Jämtland/Härjedalen)
Gävleborg 4
Dalarna 8
Värmland 3
Halland 1

De 34 medlemmarna är följande:

Arjeplog, Boden, Gällivare, Malå, Robertsfors, Storuman, Vilhelmina, Åsele, Sollefteå, Ånge, Berg, Härjedalen, Krokom, Ragunda, Strömsund, Åre, Östersund, Region Jämtland/Härjedalen, Bollnäs, Ljusdal, Ovanåker, Söderhamn, Avesta, Malung-Sälen, Mora, Orsa, Rättvik, Säter, Vansbro, Älvdalen, Hagfors, Sunne Torsby och Laholm.

Antalet invånare i medlemskommunerna uppgår 2019-12-31 till 468 921 och i medlemsregionen till 130 517. Antalet invånare i nuvarande medlemskommuner (exkl regionen) har fr o m 2018-12-31 t o m 2019-12-31 minskat med 17.

Styrelsen

Styrelsen består av 15 ledamöter och 14 ersättare. Under år 2019/2020 har styrelsen bestått av följande ledamöter och ersättare:

Ordinarie:	Ersättare
Ordförande Ingvar Persson (m), Bollnäs	-
Norrbottnen Sead Maglic (svp), Boden Stefan Ovrell (mp) Gällivare	Sten-Åke Nilsson (c), Arjeplog Kenneth Backgård (ns), Boden
Västerbotten Kicki Fredriksson (s), Storuman, 1e v ordf Kurt Olof Edström (åp), Åsele	Veronika Håkansson (m), Storuman Roland Gustavsson (kd), Storuman
Västernorrland Kjell-Åke Sjöström (v), Sollefteå Torbjörn Karlsson, Ånge	Kerstin Svensson (m), Sollefteå Jan Gullmark (c), Ånge
Jämtland Håkan Larsson (c), Krokom Jonas Andersson (s), Ragunda,	Magnus Andersson (c), Östersund Lennart Skoog (s), Ragunda,
Gävleborg Annelie Wallberg (s), Ljusdal Björn Mårtensson (c), Ovanåker	Fredrik Skoglund (s), Bollnäs John-Erik Jansson (c), Söderhamn
Dalarna Anders Rosell (s), Orsa, 2e v ordf Gunilla Berglund (c), Avesta	Kurt Podgorski (s), Malung Kjell Tenn (c), Älvdalen
Värmland Alf Larsson (c), Torsby Peter Åkerström (or), Hagfors	Ola Persson (c), Sunne Tomas Pettersson (s), Hagfors

Representanter från sex av de åtta partierna i riksdagen, fyra lokala partier och en utan partianslutning finns företrädde i styrelsen.

Styrelsens möten 2019/2020

Styrelsen har haft åtta sammanträden mellan stämman i maj 2019 och den planerade stämman i maj 2020. Sex av mötena har skett per telefon. Det fysiska mötet har ägt rum i Stockholm den 27 november 2019. Sistnämnda styrelsemöte ingick som en del i ett tvådagarsmöte, lunch till lunch, i Stockholm, 26-27 november 2019. Första dagen genomfördes ett seminarium i riksdagshuset. Föredragande vid seminariet var föreningens ordförande Ingvar Persson, ordföranden i föreningens motsvarighet i Norge Landssammanslutninga av Vasskraftkommunar, Torfinn Opheim, Arne Müller från Norrlandsparadoxen, ordföranden i IEF, Karin Malmfjord samt ordföranden i Norrlandsförbundet, Kenneth Nilshem. Inbjudare var riksdagsledamoten Per Åsling och inbjudan gick ut till samtliga riksdagsledamöter. Två seminarier av samma innehåll var planerade, men deltagarantalet var i motsats till de två föregående åren mycket litet varför ett av seminarierna ställdes in. Det kan enbart spekuleras i orsakerna till det låga deltagarantalet, men många konkurrerande aktiviteter i riksdagshuset och utformningen av inbjudan som gjorde att arrangemanget kunde tolkas som en enpartiaktivitet kan vara ett par av flera orsaker. Andra dagen ägnades helt åt styrelsemötet, som hölls i Hela Sverige Ska Levas (HSSL) lokaler i Gamla Stan.

Bokslut för år 2019

Kostnaderna har uppgått till 288 tkr och täcks av medlems- och serviceavgifterna med en marginal som ger ett överskott på cirka 17 tkr. Den på stämman i maj 2019 antagna budgeten medger dock ett underskott på cirka 20 tkr, varför överskottet, 17 tkr, får anses vara ett bra resultat. Resultatet medför dock ingen skatt eftersom överskottet kan kvittas mot tidigare underskott.

Detta år har en kort verksamhetsberättelse vävts in i bokslutshandlingen, något som revisorerna förra året framförde som önskemål. Den mera omfattande beskrivningen av verksamheten görs dock som tidigare i denna verksamhetsrapport, medan den detaljerade ekonomin redovisas i årsbokslutet.

Den löpande administrationen

De administrativa rutiner som för ett par år sedan arbetades upp med Företagsservice i Bollnäs AB, innehavare Ewa Eriksson Westin, har 2019 hanterats på samma sätt under 2018.

Hemsidan har under året inte undergått några förändringar utan enbart fyllts på med aktuella händelser, möten och tillkommande protokoll. Den praktiska hanteringen görs efter en överenskommelse med AB Bollnäs Bostäder av en medarbetare därifrån medan sekreteraren styr vad sidan ska fyllas på med. Föreningens Facebookgrupp har liksom tidigare i huvudsak skötts av Håkan Larsson.

I likhet med föregående år har presidiet av geografiska skäl hållit sina möten så att andre vice ordföranden och även förste vice ordföranden deltagit per telefon.

Aktiviteter och bevakningsfrågor 2019/2020

Närmast nedan redovisas ett axplock av det gångna årets beslut, aktiviteter, bevakningsfrågor m m.

1 Sommaren 2019 ansökte Region Jämtland Härjedalen, som första region, om medlemskap i föreningen. En ansökan som styrelsen en tid sett fram emot och beslutet i styrelsen blev givetvis att bifalla ansökan om medlemskap för region Jämtland Härjedalen och att hälsa regionen varmt välkommen som medlem i föreningen

2 Vid styrelsens septembersammanträde gjordes en genomgång och precisering av verksamhets-/handlingsplanen och vid samma tillfälle utsågs den grupp som ska upprätta planen för tiden efter stämman år 2020 och ett år framåt. Detta skulle normalt sett gjorts när detta skrivs, men restriktionerna på grund av Coronasituationen har gjort att detta fått skjutas något på framtiden. Arbetet bör vara genomfört innan årets försenade stämma ska genomföras.

3 Styrelsen utsåg vid septembersammanträdet en grupp bestående av presidiet, kompletterat med Björn Mårtensson, Håkan Larsson och Jonas Andersson att i enlighet med handlings-/verksamhetsplanen se över kommunikationsplaneringen och uppdatera denna. Gruppen, förutom Kicki Fredriksson, som hade förhinder, samlades i Ånge den 31 oktober. Deltog gjorde även sekreteraren, Anders Wikström, och konsulten Cecilia Falkeborn. Kommunikationsplaneringsdokumentet arbetades igenom och uppdaterades under dagen. Vid styrelsens novembersammanträde godkändes det omarbetade dokumentet Kommunikationsplanering.

4 Under året har vid flera tillfällen, i enlighet med vad som beslutades vid styrelsemötet i maj 2019, diskuterats frågan om föreningens framtidsinriktning. Frågan har därvid landat i att styrelsen har för avsikt att till stämman föra upp frågan om att föreningen förutom frågan om vattenkraften även ska ägna sig åt att verka för att medel från utvinningen av vindkraften ska stanna i de kommuner och regioner där vindkraften utvinns.

5 Från några håll har fråga om möjlighet för privatpersoner och företag att ansluta sig till föreningen som stödmedlemmar kommit upp. Även här har styrelsen inriktat sig på att föra upp frågan till stämman med en rekommendation att stödmedlemskap ska kunna tecknas. Frågan avses slutbehandlas vid styrelsens aprilsammanträde.

6 I den av stämman godkända handlings- och verksamhetsplanen finns en punkt om att styrelsen inför stämman 2020 avser lämna förslag om/hur föreningens överlikviditet ska användas. Föreningen har idag mer än en halv miljon kronor av tidigare medlemsintäkter som aldrig behöver tas i anspråk med nuvarande nivå på verksamheten. Frågan har diskuterats vid styrelsemötet i mars 2020 och kommer att ytterligare behandlas vid styrelsens aprilsammanträde.

7 Den 26 november 2019 hade föreningen som ovan nämnts återigen på inbjudan av riksdagsledamoten Per Åsling en seminariehalvdag i riksdagshuset. Tyvärr blev årets seminarietillfälle inte den lyckade tillställning som de två föregående årens. Endast ett fåtal riksdagsledamöter hade hörsammat inbjudan. Ett av seminarierna fick därför ställas in. Orsakerna till det ljumma intresset från ledamöterna har därefter diskuterats, men endast antaganden om orsakerna kan göras. Även frågan om och i så fall hur föreningen ska gå

vidare med liknande arrangemang har diskuterats. Seminariets genomförande lämnade dock inte heller denna gång något i övrigt att önska.

8 Den rapport som för något år sedan på Hela Sverige Ska Levas och FSVs uppdrag togs fram av Hans Månsson, "Återföring till bygden av naturresursers värden", har uppdaterats. Arne Müller, Umeå, har haft Hela Sverige Ska Levas uppdrag att genomföra arbetet. Inriktningen har varit att det ska bli en betydligt kortare och mera sifferorienterad rapport. Uppdateringen lär vara klar, men när publiceringen sker är inte klart. Arne Müller presenterade dittillsvarande arbete i november muntligt på föreningens seminarium i riksdagshuset och skulle ha presenterat arbetet på föreningens stämmodagar i Gällivare, vilka dock är inställda.

9 Ordföranden Ingvar Persson medverkade i september efter inbjudan från Envikens Kraft på ett möte som bolaget arrangerade i Järvsö.

10 Föreningen har under året på olika sätt försökt följa det som händer kring direktiv och utredningstillsättning vad avser den skatteutredning som enligt 73-punktsöverenskommelsen ska till. Uppenbarligen har arbetet med direktiven varit svårt och det är ännu oklart om direktivarbetet är i mål. Någon tillsättning av utredning har inte skett och i med den kris landet nu är inne i verkar det ytterligt osäkert om den utredning som borde ha kommit till för ett år sedan kan komma till inom närtid. För föreningen är förhoppningen att direktiven ska innehålla något om regionalisering av fastighetsskatten på vattenkraftsanläggningar.

11 En debattartikel med rubriken "Glesbygden kan inte vara bidragsgivare" med underrubriken "Skattereformen måste stoppa delningen mellan stad och land" av Ingvar Persson var den 25 september införd i Aftonbladet, på nära nog en helsida. Samma artikel skickades ut till lokalpressen i skogslänen och i Halland och var införd i ett flertal av dessa tidningar.

12. Toni Kekkinen, vd för Fortum Sverige AB, har i en artikel rubricerad "Bygderna bör få något tillbaka", vilket varit införd i Mora tidning med flera tidningar uttalat sitt stöd för vattenkraftskommunerna när det gäller att föra över fastighetsskatten till kommunerna. Han uttrycker sig vidare enligt följande citat "Därför är vi helt på bygdernas sida när det gäller att de bör få något tillbaka från vatten- och vindkraften".

13 Riksrevisionen har i artikel i Dagens Samhälle i oktober gått ut med ett uttalande om att "glesbygden missgynnas i utjämningen". I artikeln framgår att det i en av riksrevisionen framtagna rapporter uttalas att utjämningssystemet missgynnar mindre och glesbefolkade kommuner och att omfördelningen från 45 växande stadsnära kommuner borde öka med 10 miljarder kronor. Sveriges kommuner och landsting, numera Sveriges kommuner och regioner, anser att rapporten har metodfel.

14 Efter en artikel i Dagens Nyheter i november 2019 där landsbygdsministern, Jennie Nilsson, och kommunalrådet i Dorotea, Nicke Grahn, intervjuades lades mycket arbete ned på att bemöta de intervjuades i vissa delar osakliga påståenden om naturresursåterhäring. Bemötandet gjordes i insändarform efter rekommendation från journalisten som skrivit intervjuartikeln. Trots Ingvar Persson kontakter med Dagens Nyheter blev bemötandet aldrig införd i DN. Frågan om eventuell vidare hantering diskuterades i styrelsen och landade i att kontakt skulle sökas med Nicke Grahn, för att få göra en presentation av föreningen i Dorotea.

15 Styrelseledamoten Kurt-Olof Edström, Åsele, fick den 9 januari 2020 in en insändare i Västerbottens Kuriren. "Glesbygden har resurser men snuvas på pengarna". Insändaren var den 16 januari införd i Västerbottens Folkblad under rubriken "Bryr sig politikerna i riksdagen om hela Sverige lever.

16 Ingvar Persson intervjuades i februari 2020 av journalist på nättidningen Landets Fria vilket resulterat i nätartikeln "Striden om glesbygdens resurser".

17 När detta skrivs har föreningen fått muntligt meddelande om att Region Värmland ska ha tagit beslut om att ansöka om medlemskap i föreningen. Ett mycket glädjande besked som dock ännu inte skriftligen kommit föreningen till del.

18 Ingvar Persson har under året haft kontakt med flera av övriga regioner om eventuellt medlemskap och har på agendan inom kort att besöka åtminstone region Dalarna för att informera om föreningen.

19 På grund av det stora antalet vitt spridda styrelseledamöter har insamlingen av påskrifter av bokslutet varit omfattande. Styrelsen har därför beslutat att vid årets och påföljande års hantering av föreningens årsredovisning behöver enbart styrelsens presidium skriva på originalhandlingen, medan övriga styrelseledamöter ger sitt godkännande genom att lämna läskvitto på översänt mail med årsredovisningen bifogad.

20 Under året har ägnats en hel del tid åt planeringen av seminariehalvdagen i riksdagshuset som dock som beskrivits ovan inte blev något som kan betraktas som lyckat även om programmet får anses ha hållit samma nivå som de två föregående mycket lyckade seminarietillfällena. Vidare har planeringen inför stämman i Gällivare ägnats en hel del tid som det förhoppnings går att få tillgodo när Coronarestriktionerna lättat och stämman kan hållas. Styrelsens inriktning är att stämman som tidigare planerats hålls i Gällivare, men beslutet om tidpunkt får vänta något i avvaktan på utvecklingen i landet.

21 Verksamhetsperioden som nu inom kort skulle ha avslutats i Gällivare i maj började med stämmodagarna i Östersund i maj 2019. Dessa stämmodagar där föreningen även firade sitt tjuugoårsjubileum får anses mycket lyckade med medverkan från bland annat landsbygdsministern Jennie Nilsson och ett i övrigt kvalificerat och varierat program.

Motioner om frågor som rör föreningens verksamhet

Återför mer av statens intäkter från vattenkraften är rubriken till motion 2019/20:706 av Mats Nordberg (sd) och Staffan Eklöf (sd).

Motionärerna föreslår att regeringen tillsätter en utredning med målet att undersöka möjligheterna att med Norge som modell låta staten betala de regioner som producerar vattenkraft.

Hela motiveringen till motionen finns som **bilaga 1** i slutet på denna rapport.

Låt berörda kommuner och regioner ta del av vind- och vattenkraftens värden är rubriken till motion 2019/20:1772 av Helena Lindahl (c) och Peter Helander (c).

Motionärerna föreslår att en utredning tillsätts för att utforma ett långsiktigt system där landets berörda kommuner/regioner får behålla en rättmätig del av vind- och vattenkraftens värden.

Hela motiveringen till motionen finns som **bilaga 2** i slutet på denna rapport.

Överskottet på vattenkraften rubriceras motion 2019/20:1139 av Lars Beckman (m).

Motionären skriver som avslutning av sin motivering av motionen att regeringen bör överväga att låta statliga företags huvudkontor och verksamheter lokaliseras utanför Stockholm och en del av vattenkraftens resurser stanna i Norrland där de produceras för att bidra till att utveckla hela Sverige

Hela motiveringen till motionen finns som **bilaga 3** i slutet på denna rapport.

Värdet av vattenkraftsproduktion är rubriken på motion 2019/20:1353 av Jörgen Berglund (m).

Motionären avslutar motiveringen till motionen enligt följande. Effekterna på vattenkraftskommunerna i de sju skogslänen är unika. Inga andra kommuner med nationella naturtillgångar torde kunna påvisa motsvarande negativa effekter. Statsmakten har också genom tillkomsten av de s.k. bygdemedlen visat på förståelse för att ett kompensationsbehov finns, även om den låga ersättningsnivån inte står i någon rimlig proportion till de faktiska skadorna.

Hela motiveringen till motionen finns som **bilaga 4** i slutet på denna rapport.

Fastighetsskatt på vindkraftsanläggningar är rubriken på motion 2019/20:1883 av Saila Quicklund (m)

Motionärens uppfattning är att möjligheten att fastighetsskatten på vindkraftsanläggningar ska tillfalla kommunerna bör ses över. Denna princip är en viktig del i en modell med bygdepengar till berörda bygder och främjande av lokalt ägande.

Hela motiveringen till motionen finns som **bilaga 5** i slutet på denna rapport.

Statlig utredning

Starkare kommuner – med kapacitet att klara välfärdsuppdraget SOU 2020:8

Den 19 februari 2020 överlämnade Kommunutredningen sitt slutbetänkande SOU 2020:8 till regeringen.

Regeringen beslutade den 9 februari 2017 att tillkalla en parlamentariskt sammansatt kommitté för att utarbeta en strategi för att stärka kommunernas kapacitet att fullgöra sina uppgifter och hantera sina utmaningar. Kommittén gavs även i uppdrag att utreda förutsättningarna för att ge kommunerna generella möjligheter till avtalssamverkan. Kommittén antog namnet Kommunutredningen. Utredningen överlämnade den 17 oktober 2017 delbetänkandet En generell rätt till kommunal avtalssamverkan (SOU 2017:77).

Enbart sammanfattningen i SOU 2020:8 är på cirka tjugo tätskrivna sidor varför vi här endast hänvisar till utredningen som kan laddas ned från regeringens hemsida www.regeringen.se.

Framåtsikt

Inför det kommande arbetsåret känns det som mycket viktigt att arbetet med medlemsvärkning har fortsatt hög prioritet. Även som de mycket viktiga medlemstillskott vi nu fått måste vi bli ännu flera för att få tillräckligt genomslag.

Om det blir stämmans beslut att det som när detta skrivs är styrelsens inriktning, även om beslut ännu inte fattats, nämligen att föreningen även ska ta itu med arbetet för att medel från vindkraftsutvinningen ska stanna i de bygder där kraften utvinns har föreningen en ytterligare utmaning framför sig. Problemen med vindkraften är dock desamma som med vattenkraften, nämligen att skadorna och störningarna är lokala. Vindkraften har dock en annan utbredning än vattenkraften så föreningen lär få ett nytt geografiskt område att verka inom.

Föreningen sitter på en överlikviditet på storleksordningen en halv miljon kronor. Det finns fortfarande inget ställningstagande till om dessa pengar ska användas för någon form av aktiva åtgärder. Diskussionerna under året har dock lett till tankar om någon form av projekt för en betydligt aktivare medlemsvärkning, men kanske framförallt en informationsoffensiv med en inriktning som kan leda längre upp i beslutshierarkierna. Något beslut har dock, i avvaktan på hur stämman ställer sig till tankarna på att ta in vindkraften i föreningen, inte tagits. Den Handlings-/verksamhetsplan som togs fram inför förra årets stämma ska följas upp med en motsvarande plan för det kommande året. Framtagandet av den planen var avsett att i år göras av en särskilt utsedd grupp i styrelsen och ske innan styrelsemötet i april. På grund av Coronasituationen har arbetet skjutits fram, men avsikten är att det ska vara gjort innan stämmodagarna i höst.

Avslutning

Det kan mycket glädjande konstateras att föreningen nu fått den första regionen som medlem i och med att Region Jämtland Härjedalen blev medlem 2019. Förhoppningsvis innebär det att flera följer efter och när detta skrivs ska Region Värmland ha tagit beslut om att ansöka om medlemskap, vilket dock ännu inte skriftligt bekräftats, men som torde ske inom kort. Med regionerna bakom föreningens arbete bör tyngden gentemot beslutsfattarna ha ökat betydligt.

Det gångna årets debattinlägg från föreningens sida har uppenbarligen fått ett visst genomslag. Vi kan se hur våra siffror används i fler och fler sammanhang, vilket förhoppningsvis kommer att gynna vår sak. Landsbygdsfrågorna i allmänhet har haft ett fortsatt självklar plats i debatten och i synnerhet de små kommunerna, till vilka en stor del av våra medlemskommuner kan räknas har fått uppmärksamhet på olika sätt som

exempelvis i den nyligen överlämnade utredningen, Starkare kommuner – med kapacitet att klara välfärdsuppdraget SOU 2020:8. Föreningen har uppenbart genom debattartiklar och på annat sätt bidragit till att förståelsen för att olikheterna i förutsättningar för olika delar av landet ökat och det är först i och med att insikten om olikheterna kommer som förändringar kan komma till stånd.

Vi kan bara upprepa och peka på vad vi redan förra året framförde som en from förhoppning nämligen att förhoppningsvis ska de påvisade ojämnheter i förutsättningar mellan landsbygd och storstad leda till politiska beslut som på sikt vänder utvecklingen i annan riktning.

Att årets seminariedag i riksdagshuset inte blev vad vi i föreningen hoppats och trott får vi ta till oss och se som en utmaning för att få till något som är bättre och väcker intresse så att budskapet från föreningen får rejält fäste bland våra beslutsfattare.

I dessa tider när Coronan tar allt intresse är det naturligtvis svårt att skapa engagemang för föreningens i jämförelse med en pandemi små frågor. Kostnaden för pandemin lär ju för lång tid framåt bli ett argument för att påstå att det inte finns pengar till något, oavsett hur angeläget det kan verka, men vi måste ändå tro på att ”droppen urholkar stenen”. Det är därför av största vikt att föreningen inte ger upp utan istället nu med nya starka medlemmar växer sig ännu starkare och skapar den debatt som krävs för att övertyga en majoritet av våra beslutsfattare att vårt land inte får inte dras isär. Pandemin har i vart fall haft det med sig att behovet av en hög självförsörjningsgrad framstått tydligt, vilket torde skapa ökad insikt om vikten av en stark landsbygd. Vidare har pandemin visat på svagheten i att bo för tätt och behovet av att hålla ihop landet när det krisar på ett eller annat sätt.

För Föreningen Sveriges Vattenkraftskommuner och regioner

Bollnäs i april 2020

Ingvar Persson

Ordförande

Anders Wikström

sekreterare

Bilaga 1

Återför mer av statens intäkter från vattenkraften är rubriken till motion 2019/20:706 av Mats Nordberg (sd) och Staffan Eklöf (sd).

Motivering

Även om de största bidragsmottagande kommunerna i Sverige har kommit att bli Malmö och ett antal andra kommuner med stor invandring, är glesbygdskommuner fortfarande stora mottagare av olika statliga stöd, mätt per invånare. Vattenkraft i Sverige produceras huvudsakligen i regioner som är mottagare av betydande statliga ekonomiska stöd. En stor del av vattenkraften är statlig och genererar stora inkomster till staten. Genom att återföra en del av statens intäkter från vattenkraft direkt till berörda regioner, skulle en onödig rundgång av pengar undvikas, samtidigt som de berörda regionernas självbestämmande skulle öka. Det har vidare påtalats av bland annat Sveriges Kommuner och Landsting att det stora antalet olika bidrag som kommuner kan ansöka om hos staten är så svårhanterat att befolkningssvaga kommuner har svårt att hantera ansökningar, den detaljstyrning som åtföljer bidragen och återrapportering. Regional ersättning för vattenkraften skulle ge större frihet till regionerna, som sedan skulle fördela medlen till respektive regions kommuner. Färre medel skulle behöva fördelas via statsbidrag. Genom att återföringen sker från stat till region, skulle fördelningen mellan kommuner inom regionen kunna ske efter behov, inte efter mängd producerad vattenkraft, eftersom det senare skulle kunna skapa orättvisor.

Ett system med återföring av medel som betalning för vårt gemensamma nyttjande av resursen elektricitet skulle dessutom öka förståelsen för hur Sveriges olika delar tillsammans bidrar till vårt gemensamma välbefinnande.

Därför föreslår vi att regeringen tillsätter en utredning med målet att undersöka möjligheterna att med Norge som modell låta staten betala de regioner som producerar vattenkraft.

Bilaga 2

Låt berörda kommuner och regioner ta del av vind- och vattenkraftens värden är rubriken till motion 2019/20:1772 av Helena Lindahl (c) och Peter Helander (c).

Motivering

De sju skogslänen bidrar med runt 90 procent av Sveriges vattenkraft.

Vattenkraften produceras lokalt, men är en av de viktigaste förutsättningarna för hela Sveriges gemensamma välbefinnande. Ett normalår produceras cirka 65 TWh grön förnybar el genom kraften i det strömmande vattnet, vilket är nästan hälften av landets elproduktion. Under 2017 producerade vindkraften drygt 17 TWh el. I den nödvändiga omställningen till ett klimatsmart och långsiktigt hållbart samhälle, kommer vind- och vattenkraftens betydelse och värde att öka ytterligare.

I Norge finns ett system som innebär att kommuner och län ersätts för de ingrepp i naturen som kraftbygget innebär. Här är det en självklarhet att kraftkommunerna ska kompenseras för vattenkraftsutbyggnadens negativa påverkan på jord- och skogsbruk, renskötsel, fiske och turism. Dessa miljarder används sedan för att ge medborgare och företag bra service och goda förutsättningar för utveckling.

I Sverige är situationen annorlunda. Här får idag de kommuner och bygder, där vattenkraftproduktionen sker, en mycket begränsad kompensation för de omfattande ingrepp i miljön som utbyggnaden har inneburit. Lokalt stannar endast de så kallade bygdemedlen. Summan uppgår till ungefär 110 miljoner kronor per år, för hela landet.

Om man verkligen vill att hela landet ska växa och utvecklas måste förutsättningarna vara mer likartade. Så är det inte idag. Centraliseringen och urbaniseringen av Sverige fortsätter och många säger att detta bara är tidens tand. Ofta utmålas landsbygden och skogslänen som tärande och städerna beskrivs som tillväxtmotorer.

Det är en bild som inte stämmer. Landsbygden bidrar inte enbart med maten som invånarna i städerna konsumerar, utan även med värdefulla resurser som exempelvis el, skog och malm. Problemet är att de värden och vinster som skapas på landsbygden inte kommer landsbygden till godo.

Därför är det orättvist att vattenkraftskommuner som t ex Älvdalen, Jokkmokk, Åsele, Sollefteå och Ragunda ständigt ska tvingas kämpa med ekonomiska problem och höra till de kommuner som har högst skattetryck. Detta trots att skogslänen i princip levererar all vattenkraft som finns i landet.

Fastighetsskatten för vattenkraftanläggningar uppgår årligen till stora summor, men de producerande kommunerna får bara dela på de, i sammanhanget, modesta bygdemedlen. Allt går idag till staten, vilket är en total avvikelse från hur andra jämförbara länder hanterar frågan.

När det gäller nivån på den statliga fastighetsskatten för vindkraftsfastigheter, så är den relativt liten och därför enkel att överföra till kommunerna. Detta är rimligt eftersom det är den lokala miljön som påverkas.

Det är en viktig del av en kraftfull regional utvecklingspolitik att alla delar av Sverige har likvärdiga förutsättningar för utveckling och tillväxt. Därför föreslår vi att en utredning tillsätts för att utforma ett långsiktigt system där landets berörda kommuner/regioner får behålla en rättmätig del av vind- och vattenkraftens värden.

Bilaga 3

Överskottet på vattenkraften rubriceras motion 2019/20:1139 av Lars Beckman (m).

Motivering

Vattenkraften spelar en avgörande roll för hela Sveriges elförsörjning. Norr om Dalälven finns stora naturtillgångar som kommer hela Sverige till del. Det vore önskvärt att en större del av dessa naturtillgångar och resurser kunde stanna i Norrland.

I Norge får vattenkraftskommunerna intäkter från fastighetsskatt, naturresursskatt, koncessionsavgifter och koncessionskraft. En rapport från Energi Norge visar att de kommuner som får störst intäkter från vattenkraften också har störst fria intäkter, det vill säga skatteintäkter och bidrag från kommunala utjämningsystemet, exklusive intäkter från vattenkraft, från skatt och bidrag från kommunala utjämningsystemet.

Maxgränsen och minimigränsen för fastighetsskatten på kraftverken har utretts och ändrats ett par gånger. Anledningen till förändringarna var att de gamla reglerna hade negativa effekter på investeringsincitamenten. Enligt ett norskt utskottsbetänkande innebär inte intäkterna från vattenkraften netto så stora extra resurser för varje kommun om man tar hänsyn till det kommunala utjämningsystemet.

Staten skulle kunna bidra till att utveckla norra Sverige genom att som ägare till Vattenfall placera huvudkontoret utanför Stockholm. Ledningen för statliga Vattenfall borde göra detta på kommersiella grunder utan politisk styrning. I många avseenden är Stockholm en plats som är direkt olämplig för ett huvudkontor. Det finns stora möjligheter att rekrytera lojala och kompetenta medarbetare utanför Stockholm, och det är ett viktigt skäl till att placera verksamheter där. Det förekommer sällan omfattande trafikstörningar och boendepriiserna för medarbetarna är väsentligt lägre utanför Stockholm. Där finns mycket goda

kommunikationer med omvärlden och tidsskillnaden från södra delarna av Stockholm till Arlanda jämfört med att åka från Luleå, Östersund, Umeå eller Sundsvall med flyg eller från Gävle med tåg är marginell.

Som ägare av Vattenfall borde staten överväga att låta bolaget ha sitt huvudkontor nära sina produktionsenheter. Vidare borde delar av vinsterna från vattenkraften kunna användas till att bidra till att hela Sverige ges förutsättningar att utvecklas. Detta kan ske genom att Vattenfall ges ett kommersiellt uppdrag att exempelvis samverka med univer-sitet och högskolor i Norrland med syfte att utveckla nya energikällor. Man kan även tänka sig att en viss ekonomisk del av varje producerad kilowatt får stanna i respektive län och gå till insatser för att utveckla entreprenörskap i skolan och infrastrukturen i den egna regionen.

Ibland, inte minst när det kommunala skatteutjämningsystemet diskuteras och debatteras, kan man utifrån ett Stockholmsperspektiv påstå att Norrland är tärande i förhållande till Stockholm. Utan naturtillgångarna i norr skulle Mälardalen vara betydligt fattigare. En av anledningarna är att produktionsanläggningarna finns i Norrland medan huvudkontorsfunktioner och staber med de högre tjänstemännen finns i Mälardalen och Stockholm.

Regeringen bör överväga att låta statliga företags huvudkontor och verksamheter lokaliseras utanför Stockholm och en del av vattenkraftens resurser stanna i Norrland där de produceras för att bidra till att utveckla hela Sverige

Bilaga 4

Värdet av vattenkraftsproduktion är rubriken på motion 2019/20:1353 av Jörgen Berglund (m).

Motivering

Det är en ansenlig vattenkraftsproduktion i de sju skogslänen som till stor del bär upp välfärden i landet. Den svenska vattenkraften är utbyggd så att den under ett år med normal vattentillrinning kan ge 65 TWh el. Drygt 90 % av elproduktionen från vattenkraften kommer från skogslänen.

I Norge har Stortinget slagit fast att vattenkraften är en ”nationell resurs med stark lokal tillhörighet”. Utifrån denna grund råder enighet över alla partigränser om att vattenkraftskommunerna har rätt till återbäring. Återbäringen till vattenkraftskommunerna är kompensation för de intrång och skador i naturen som kommunerna åsamkas. Kommunerna hindras i att utveckla ett antal näringsgrenar, såsom turism, skogsbruk, jakt och fiske. Skatten är uppdelad enligt följande:

1. Naturresursskatt: 1,3 öre/kWh. 1,1 öre/kWh till kommunerna och 0,2 öre/ kWh till fylkeskommunerna (länen).
2. Egendomsskatt: Upp till 0,7 %. Beräknas på omsättningsvärdet. Kommunerna bestämmer själva avgiftsuttaget.

3. Koncessionsavgifter: Avgift för kraftstationer beräknad efter nhk (naturhetskraft). Indexjusteras vart 5:e år. Skall främst användas till näringslivsutveckling och andra utvecklingsinstanser i kommunerna.

4. Koncessionskraft: Alla kraftkommuner har rätt att köpa el (upp till 10 % av produktionen) till självkostnad. Rätten begränsar sig till behovet i kommunen. Elen får nyttjas i kommunen eller säljas fritt på marknaden. Staten fastställer självkostnadspriset (år 2012 = 10,79 öre/kWh). Marknadens spotpris avgör värdet för kommunerna, vilket således kan variera kraftigt.

Summa intäkter brutto till kommunerna blir drygt 6,5 miljarder NOK per år (beloppet kan variera beroende på marknadsvärdet av koncessionskraften).

Efter avräkning i skatteutjämningsystemet blir det netto kvar ca 5,2 miljarder NOK per år till vattenkraftskommunerna.

Återbäringen skall även vara ett bevis på det värdeskapande som sker i vattenkraftskommunerna. Nu går värdeströmmarna till Stockholm för att sedan till del återföras i form av s.k. regionalpolitiskt stöd. Detta är inte acceptabelt utan bidrar endast till synen att vattenkraftskommunerna är bidragsmottagare. Sanningen är den att vattenkraftskommunerna i stället till stor del bidrar till välfärden i vårt land. Det är mycket viktigt att återbäringen sker på ett sådant sätt att de inte bidrar till högre priser för konsumenterna.

Vad är då unikt med vattenkraftsutbyggnaden jämfört med andra intrång i naturen? Miljöskadorna har i många fall blivit betydligt större än vad som förmodades och ersattes för vid utbyggnaden. Det är idag mycket färre jobb (om ens några) på vattenkraftsstationer och lokala driftkontor än vad som var grunderna för utbyggnadsavtalen med kommunerna.

Under den stora utbyggnadsepoken under 50-, 60- och 70-talen fick kommunerna behålla skatten på anläggningarna. Så är inte läget idag. De flesta kraftverken ligger i glesbygdskommuner med stor utflyttning och därmed sjunkande skattekraft och statsbidrag.

Effekterna på vattenkraftskommunerna i de sju skogslänen är unika. Inga andra kommuner med nationella naturtillgångar torde kunna påvisa motsvarande negativa effekter. Statsmakten har också genom tillkomsten av de s.k. bygdemedlen visat på förståelse för att ett kompensationsbehov finns, även om den låga ersättningsnivån inte står i någon rimlig proportion till de faktiska skadorna.

Bilaga 5

Fastighetsskatt på vindkraftsanläggningar är rubriken på motion 2019/20:1883 av Saila Quicklund (m)

Motivering

Sverige står inför en kraftfull utbyggnad av vindkraften. Under 2018 producerade vindkraften 16,6 TWh motsvarande 11% av Sveriges totala elproduktion. Detta kan jämföras med för 10 år sedan, år 2008, då vindkraften producerade knappt ca 2 TWh vilket

motsvarade 1,4 % av den totala elproduktionen. Antalet vindkraftverk 2018 var 3569 stycken, vilket är 193 stycken fler än året innan. Riksdagen har beslutat att det ska skapas förutsättningar för en vindkraftsutbyggnad motsvarande 30 TWh till år 2020.

Vindkraften är miljövänlig och ger inte några utsläpp. Satsningen på vindkraft är också ett led i att Sverige ska uppfylla sin andel av EU:s miljömål om att 20 procent av unionens totala energiproduktion ska vara förnybar till år 2020.

Att bygder där vindkraften byggs får del av det värde som vindkraften genererar är en förutsättning för att vindkraften ska bidra till denna utveckling. Starka krafter från berörda bygder och kommuner efterfrågar detta. Som exempel har kommunerna i Jämtlands län antagit en vindkraftspolicy där man verkar efter tre huvudprinciper, som antagits av Kommunförbundets styrelse i länet, i syfte att berörda bygder får del av de värden som vindkraften genererar:

att berörda bygder får del av en bygdepeng eller återföringsmedel som utbetalas årligen och utgör minst en procent av bruttovärdet av producerad el

att dessa medel främst nyttjas till insatser för uthållig utveckling i de bygder som berörs

att lokala aktörer erbjuds möjlighet att köpa in sig i vindkraftsanläggningarna till minst 10 procent.

Flera andra länder, bland annat Danmark och Tyskland, har infört en lagstiftning för att garantera att en del av vindkraftens värde tillfaller de berörda bygderna.

Jag anser att möjligheten till ett nationellt system, som garanterar att en rimlig del av vindkraftens värde stannar i bygden, bör ses över. Det finns flera sätt att åstadkomma detta, bland annat återföringsmedel, främja lokalt ägande och att fastighetsskatten från vindkraftsanläggningar tillfaller kommunerna. Därmed skapas ett uthålligt system för lokal utveckling, vilket även underlättar lokal acceptans för vindkraft.

Vindkraft och vattenkraft är naturresurser som inte skapar så många permanenta arbetstillfällen till skillnad från kärnkraft, gruv- och skogsnäring. Ett första steg, som kan genomföras snabbt, är att frågan huruvida fastighetsskatten från vindkraftsanläggningar ska tillfalla kommunerna där anläggningarna är lokaliserade istället för att utgå till staten. På så sätt garanteras att kommunerna får del av vindkraftens värde, utan att det påverkar kostnaderna för vindkraftsetablering.

Min uppfattning är att möjligheten att fastighetsskatten på vindkraftsanläggningar ska tillfalla kommunerna bör ses över. Denna princip är en viktig del i en modell med bygdepengar till berörda bygder och främjande av lokalt ägande.